

ULUSLARARASI TÜRK - AFRIKA KONGRESİ

“Geleceğin Afrika Ekonomisi ve Türkiye”

TASAMWORLD
AKADEMİ VE İNOVASYON GRUBU
tasamworld.org

TASAM BGC
İş ve Devlet Danışmanlığı
tasambgc.com

ULUSLARARASI TÜRK - AFRIKA KONGRESİ

VİZYON BELGESİ (TASLAK)

11. ULUSLARARASI TÜRK - AFRIKA KONGRESİ

“Geleceğin Afrika Ekonomisi ve Türkiye”

(2023, İstanbul)

21. yüzyılın ilk çeyreği; büyük bir tarihî kırılma ile 19. ve 20. yüzyıllardan tevarüs eden sorunların, halkların kurumsal hafızası ve tarihsel vicdanında biriktirdiği kritik soruların cevap bulma eğilimiyle vasıflanmaktadır.

Ne var ki gelinen aşamayı; başta nükleer - konvansiyonel ayrımı gözetmeyen silahlanma yarışı olmak üzere, dünya çapında basitçe gözlemlenebilir birçok olgu dolayısıyla yeni bir “soğuk savaş” dönemi olarak nitelendirmek mümkün olmakla birlikte, söylem ve eylem düzeyinde **doktriner veya ideolojik farklılıktan değil**, büyük ölçüde **siyasi ve iktisadi rekabetten** kaynaklanan, yöntemleri bakımından **atipik ve asimetric**, çok boyutlu ve geniş kapsamlı bir **“hegemonik çatışma”** olarak nitelendirmek de mümkündür.

Bu çerçevede çok bloklu şekillenen yeni uluslararası güç dengesi, vizyon ve misyon itibariyle de farklılıklardan değil, büyük ölçüde benzerliklerden kaynaklanan, mikro-milliyetçiliği bir parçalama ve ilhak aracı olarak kullanan ve fakat **“ulus veya uluslar topluluğu”** temelli; özünde siyasi, iktisadi ve askerî tahakküme odaklı; kodlarında **“kültürel/kimlikse beka”**nın yer aldığı uzun erimli bir üstünlük mücadelesi biçiminde gerçekleşmektedir.

Büyük bir dönüşüm fırsatının eşğinde olduğu düşünülen Afrika kıtası ise; söz konusu hegemonik çatışmanın başlıca mekanıdır. Kıta’da bölgesel farklılıklar gözlemlenmekle birlikte en ağır bedeli büyük oranda karar mekanizmalarından iç ve dış elitlerin işbirliğiyle sofistike yöntemlerle dışlanmış halklar ödemektedir.

Bu nedenle Afrika’nın özellikle sivil toplum nezdinde olumlu bir yöne evrilme potansiyeli taşıyan bu “çatışma” olgusuna yönelik stratejisi, hem Kıta’nın hem dünyanın geleceği açısından kritik öneme sahiptir. Zira küresel ve bölgesel güçlerin siyasi ve iktisadi etki alanları daraldıkça gerek fırsatlar gerek riskler açısından hem dünya hem Afrika üzerindeki baskı iyice artacaktır.

Bu durumdan etkilenen uluslararası konjoktüre bağlı olarak; bazı Sahraaltı ülkeleri başta olmak üzere son on beş yıla yakın süreçte özellikle önemli ekonomik gelişmeler kaydetmiş ülke sayısı azımsanamayacak düzeydedir.

Yine de, Kıta çapında fırsat ve gelir dağılımı eşitsizliği, eğitim ve altyapı eksikliği, siyasi ve toplumsal krizler hesaba katıldığında, dönemsel ve uzun vadeli kalkınma stratejilerini etkileyebilecek darbelere karşı alınması gereken pek çok tedbir bulunmaktadır.

ULUSLARARASI TÜRK - AFRIKA KONGRESİ

Geleceğini tayin ederken iradesini daha güçlü ortaya koymaya başladığı düşünülen Afrika'nın şu an başlıca meselesi Kıta çapında makro-iktisadi dengenin sağlanmasıdır. Zira çok boyutlu altyapı ve kurumsallaşma sorunlarının makro-iktisadi denge sağlanmadan gerçek anlamda çözüme kavuşturulması mümkün değildir.

Ne var ki bu hedef; iktisadi düşüncenin bütün boyutlarıyla sorgulandığı bir dönemde Afrika'nın çok taraflı diplomasiyi nasıl yürüteceğine de bağlı olarak epey uzun vadeli ve son derece karmaşık çok boyutlu kalkınma hamlelerine yöneliktir. Kıta'ya özgü ihtiyaçları ve geleneksel yapıları olduğu kadar Afrika insanının fitratını da farklılıkları içinde dikkate alan özgün politikalar geliştirilip uygulanabildiği derecede gerçekçi bir hedeftir.

Başta **Afrika Birliği (2002)** olmak üzere görünürdeki nihai hedefi **ECOWAS, SADC, EAC** ve **COMESA** gibi diğer bölgesel birliklerle işbirliği içinde siyasi istikrara bağlı olarak Kıta çapında kalkınmayı ve makro iktisadi dengeyi sağlamak olan **Lagos Eylem Planı (1980)** ve **NEPAD (2001)** gibi girişimlerin; eşgüdüm ve kaynak sorunlarının yanı sıra biraz da liderlik eksikliği nedeniyle istenilen hedeflere tam anlamıyla ulaşabildiği söylenemez.

Tüm altyapı sorunlarının bir anda çözülmesi mümkün olmamakla birlikte, **Afrika Kalkınma Bankası'nın** 2018 yılına yönelik projeksiyonunda da vurgulandığı gibi en azından kısa vadede; "kıt altyapı kaynaklarını en verimli şekilde kullanarak azami iktisadi ve toplumsal kazanım" amaçlanmalıdır. Ayrıca doğrudan dış yatırım için alan açılırken ABD, AB ve Çin gibi başlıca finans kaynaklarına bağımlılığın tedricen kontrol altına alınması, giderek artan dış borçların makul düzeylere indirilmesi gerekecektir. Bu bağlamda Kıta ülkeleri arasında karşılıklı yatırımları artırmak ve kıta-içi ticareti geliştirmek önem kazanmaktadır.

Nitekim Mart 2018'de Kigali'de 44 Afrika ülkesi arasında imzalanan ve 1,2 milyar insanı aynı pazarda buluşturma potansiyeli taşıyan **Kıtasal Serbest Ticaret Bölgesi Anlaşması (AfCFTA)**, Afrika Birliği'nin 2063 projesi kapsamında kıtasal entegrasyona yönelik önemli adımlardan biri olarak değerlendirilmektedir. Anlaşmanın gümrük ve ithalat engellerini ortadan kaldırıp kıta-içi ticarete büyük ivme kazandıracağı öngörülmektedir. Fakat anlaşmayı imzalamayan 10 Afrika ülkesi arasında bulunan ve diğer ülkelere kıyasla daha gelişmiş olan Nijerya ve Güney Afrika'nın bu anlaşmaya yönelik çekinceleri dikkatle incelenmelidir.

Çin başta olmak üzere Hindistan, Brezilya, Rusya gibi **BRICS** ülkelerinin yanı sıra Türkiye gibi bölgesinde ağırlığı giderek artan ülkeler, Afrika'nın geleneksel işbirliği ortakları ABD, İngiltere ve Fransa gibi Batı bloğu ülkeleri karşısında Kıta'da bir denge veya rekabet unsuru olarak giderek güç kazanmaktadır. Bu atmosfer Afrika açısından çeşitli riskler içermekle birlikte; kapasite inşası ve diplomatik ilişkileri çeşitlendirme konusunda, toplumsal meşruiyet zemini sağlam lider kadrolar eliyle fırsat olarak da değerlendirilebilir.

ULUSLARARASI TÜRK - AFRIKA KONGRESİ

Öte yandan Afrika Birliği'nin, genel olarak sanayideki - özel olarak savunma sanayiindeki - mevcut sorunlar nedeniyle askerî kapasitesini gereği gibi güçlendirememesi bazı sorunlara yol açmaktadır. ABD'nin **Afrika Komutanlığı (AFRICOM)** ve Çin'in küresel rekabet motivasyonlu yumuşak güç görünümü ve fakat ekonomi ağırlıklı "agresif" yatırım politikalarına ilaveten giderek artan askerî kontenjanlarına, uluslararası rekabetin bir uzantısı olarak Kıta'da örtülü veya açık gerekçelerle konumlanma imkanı verilmektedir.

Bu durum, Fransa öncülüğünde AB desteğiyle oluşturulan **Beşler Grubu (G5)** gibi yerel askerî birimlerin de Bölge lehine bağımsız hareket etmesini engellemektedir. Afrika kapsamlı uluslararası askeri stratejilerin Kıta'daki bölgesel güvenlik krizlerini beslediği yönündeki kaygıların da dikkate alınması gerekmektedir.

Afrika'da kapasite inşası konusunda en güçlü potansiyele sahip parametrelerden biri, Kıta'nın demografik yapısıdır. Afrika Kalkınma Bankası verilerine göre nüfusun yaklaşık 200 milyonu gençlerden oluşmakta ve bu rakamın 2045'e kadar iki katına çıkacağı tahmin edilmektedir. Fakat genç nüfus, yeterli ve doğru eğitilmediği zaman önemli bir risk unsuru da teşkil etmektedir. Bu bakımdan özellikle Sahraaltı Afrika'da öncelikle eğitim altyapısına yatırım yapılması, Kıta genelinde ise toplumsal kalkınmaya yönelik önemi nedeniyle eğitim hedef ve yöntemlerinin - başka bir ifadeyle eğitim paradigmasının - tüm boyutlarıyla ve farklı bir yaklaşımla yeniden ele alınması gerekmektedir.

Kıta'da süren ve "**Zihinsel De-kolonizasyon**" başlığı altında toplanabilecek bazı tartışmalar aslında bu yöndeki ihtiyaca işaret etmektedir. Bu kapsamda STK'lar, düşünce kuruluşları, üniversiteler ve bilhassa ar-ge kuruluşlarının Afrika'daki muadil kuruluşlarla işbirliği içinde daha etkin faaliyet alanları açmalarına öncülük edilmelidir.

Yaklaşık son on beş yıllık süreçte, Türkiye - Afrika ilişkilerinde yeni bir dönemin başlangıcı olarak Kıta çapında karşılıklı gerçekleştirilen üst düzey ziyaretler çok boyutlu "**aktif diplomasi**" nitelikli karşılıklı girişimlerin giderek arttığını gösteren önemli gelişmelerdir. Bu süreçte atılan adımlar başta iş dünyası olmak üzere pek çok kesimde memnuniyet uyandırmıştır. Olumlu yönde gelişen ikili ilişkiler, ülkeler arasında resmî/sivil çok boyutlu ve ortak vizyonlu stratejik diyalog ve işbirliği geliştirilmesinin yolunu açacak yeni ve daha güçlü bir zemine yönelme potansiyeli taşımaktadır.

Genel olarak Afrika'daki ve özel olarak doğu Afrika bölgesindeki çok boyutlu girişim ve çabaları objektif gözlemciler tarafından takdirle karşılanan Türkiye'nin önümüzdeki süreçte resmî/sivil tüm kanalları ile , özellikle Sahraaltı, Kuzey ve Batı Afrika bölgelerinde daha fazla sorumluluk üstlenebileceği pek çok görev bulunmaktadır. Yalnızca iktisadi alanda değil enerjiden güvenliğe, eğitimden turizme kadar pek çok alan ve sektörde ilişkilerin çok boyutlu geliştirilmesi önem taşımaktadır.

Türkiye'nin büyüme ve küresel düzeyde etkili olma çabaları Afrika ülkeleri ile ilişkilerinin daha ileri düzeylere taşınmasını gerektirmektedir. Türkiye'nin küresel açılım politikaları bakımından Afrika hâlâ bakir bir alan teşkil etmekte ve keşfedilmeyi beklemektedir.

Özellikle ekonomik uluslararası ilişkiler bakımından Afrika dışındaki bölgelere dönük etki alanı oluşturma politikaları büyük ölçüde sınırlı iken, Afrika kıtasının gelişme ve kalkınma düzeyi, insan kaynakları ve doğal kaynaklar gibi faktörler göz önüne alındığında Türkiye için Kıta'nın daha elverişli imkanlar sunduğu görülmektedir. Orta Doğu'da son dönemde görülen siyasi ve diplomatik krizlerin daha kolay aşılması, Türkiye'nin diplomatik alanda yalnızlaşmasının engellenmesi gibi ihtiyaçlar da Afrika ülkeleri ile ilişkilerinin her sektörde geliştirilmesini gerektirmektedir.

Türk ihraç malları için pazarın genişletilmesi, terörizmin sınırlandırılması, güvenlik önlemlerinin geliştirilmesi, enerji ve teknoloji alanındaki birikimlerin paylaşılması; Afrika ülkeleri ile ilişkilerin geliştirilmesine bağlıdır. Bu kapsamda çeşitli sektör, kurum ve kuruluşlardan temsilcilerin Türkiye - Afrika ilişkileri çerçevesinde bir araya geleceği "**Geleceğin Afrika Ekonomisi ve Türkiye**" temasıyla icra edilecek **11. Uluslararası Türk - Afrika Kongresi**'nin, Türkiye - Afrika çok boyutlu stratejik ilişkilerine ve karşılıklı kapasite inşasına katkı sağlaması hedeflenmektedir.

Ana Tema

Geleceğin Afrika Ekonomisi ve Türkiye

Alt Temalar

Afrika'da Makro İktisadi Denge Arayışları

Kuşak ve Yol Projesi, Afrika ve Türkiye

Küresel Siyasetin Gölgesinde İç/Dış Ortaklıklar

Bölgesel Ekonomik Perspektifler (Kuzey, Doğu, Batı vb)

Eğitim ve Toplumsal Kalkınmada Çağdaş Paradigma Sorgulaması

Yeni Dünya'ya Doğru Türkiye - Afrika İlişkilerinin Dönüşüm Dinamikleri